

Міністерство освіти і науки України
Інститут спеціальної педагогіки НАПН України

**ПРОГРАМИ З КОРЕКЦІЙНО-РОЗВИТКОВОЇ РОБОТИ
ДЛЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ
ДЛЯ ДІТЕЙ З РОЗУМОВОЮ ВІДСТАЛІСТЮ**

СВІТ МИСТЕЦТВА

6-9 КЛАСИ

Автор: Дмитрієва Ірина Володимирівна, доктор педагогічних наук, професор

Київ - 2016

ВСТУП

Однією з основних цілей освіти дітей з обмеженими інтелектуальними можливостями є корекція їхнього розвитку. Корекційно-розвивальна робота в спеціальній школі передбачає вплив на емоційно-вольову та пізнавальну сфери, насамперед на розвиток вищих форм психічних процесів, необхідних для засвоєння й застосування знань, умінь і практичних навичок, формування особистості в цілому. Досягнення корекційно-розвивальної мети навчання й виховання розумово відсталих дітей забезпечується шляхом поєднання необхідних компонентів педагогічного процесу: змісту, методики, організаційних форм, що відповідають предметові й меті корекційного впливу. Новий зміст спеціальної освіти передбачає звернення до світу дитини з метою навчання її свідомої регуляції поведінки, а надалі – успішної соціальної взаємодії. У цьому плані процес формування особистості потребує врахування концепції всебічного естетичного розвитку.

Рівень емоційно-естетичного розвитку учнів спеціальної школи залежить від ефективності системи естетичного виховання, спрямованої на розвиток інтелектуальних, емоційно-чуттєвих, ціннісних компонентів естетичної свідомості та елементів художньо-творчої діяльності, адже лише цілеспрямовано організоване залучення школярів до різноманітної художньо-естетичної діяльності здатне оптимально розвинути в них естетичне сприймання, естетичний смак, естетичні почуття й потреби. Вважається, що на момент закінчення школи в розумово відсталих учнів має бути сформовано потребу читати художню літературу, відвідувати музеї, кінотеатри, театри, слухати музику, насолоджуватися красою природи. Завдання спеціальної школи в питаннях естетичного виховання учнів полягає в тому, щоб сформувати в учнів певну інтелектуальну та емоційну чуйність щодо об'єктів естетичного сприймання, надати їм низку відповідних навичок, виховати певні естетичні потреби. Привчаючись бачити та творити прекрасне, учень і до самого себе поступово підвищує вимоги – учень естетично розвивається. У нього поступово складається естетична свідомість, тобто аналіз навколишнього світу з естетичної позиції, і стимул до створення естетичних цінностей. Естетична свідомість стає важливим стимулом поведінки.

Наразі основними завданнями естетичного розвитку учнів з розумовими вадами є:

- опанування елементарних основ художньо-естетичних знань у галузі української і світової художньої культури;
- розвиток особистісної цілісності, духовності, національної самосвідомості та послідовне формування елементів естетичної культури;
- формування свідомого особистісно-ціннісного ставлення до естетичних явищ дійсності й мистецтва;
- цілеспрямоване й систематизоване формування навичок естетичного сприймання та оцінної діяльності;
- формування елементів самостійної творчості, бажання виявити себе в різноманітних видах художньо-естетичної діяльності.

Нехтування цілеспрямованим естетичним розвитком дітей робить їх «глухими» до прекрасного, адже в сучасних умовах на молоде покоління обрушується потік негативної інформації із самого життя, преси, телебачення тощо. При цьому розумово відсталі діти є більш беззахисними, ніж їхні однолітки, що розвиваються нормально. Як правило, діти з інтелектуальними порушеннями не здатні самостійно розібратися в якості отримуваної ззовні інформації, проаналізувати її, адекватно оцінити. Це зумовлено недоліками інтелектуального розвитку, низьким рівнем пізнавальної діяльності, дефектами моторики, порушеннями емоційно-вольової сфери тощо.

Слід відзначити, що художня освіта та естетичне виховання посідають не виправдано скромне місце в навчально-виховному процесі спеціальної школи – на предмети художньо-естетичного циклу виділено незначний навчальний час. Так, на уроки музики й образотворчого мистецтва відводиться по одній годині на тиждень, що значно послаблює увагу до цих предметів, і тому вони вважаються другорядними, а в старших класах образотворче мистецтво та музика зовсім не передбачені програмою. Окрім того, навчальні програми з цих дисциплін дещо ізольовані і не завжди корелюють між собою. У старших класах викладання предметів художньо-естетичного циклу обмежується лише уроками літератури.

З огляду на це, реалізація корекційно-розвивального курсу «Світ мистецтва», який ми пропонуємо до вашої уваги, ставить за мету максимальну компенсацію недостатньої кількості годин, запланованих на вивчення предметів художньо-естетичного циклу в спеціальній школі. Курс спрямовано на емоційно-естетичний розвиток розумово відсталих

підлітків, а саме: розвиток у них естетичного сприймання, чуття, емоційного переживання, естетичних потреб, інтересів, як основи формування естетичного ставлення, активності щодо освоєння навколишньої дійсності.

Структурна організація «Світу мистецтва» сприяє реалізації системно-цілісного підходу до змісту художньо-естетичної освіти розумово відсталих учнів й передбачає поряд із застосуванням традиційного в спеціальній школі автономного викладання видів мистецтва максимальне використання естетичного фактору в процесі формування в розумово відсталій дитини загальнолюдських цінностей, національної свідомості, підготовки її до самостійного суспільного життя.

Вочевидь, що мистецтво має значний соціально-педагогічний потенціал для реалізації корекційно-виховних завдань естетичного розвитку учнів з інтелектуальними порушеннями, плідно розвиває пізнавальну та емоційно-чуттєву сфери, збагачує, поглиблює й систематизує знання, формує особистісні естетичні здібності, потреби. Саме мистецтво слід розглядати не лише як джерело естетичного виховання, але й як універсальний засіб формування світоглядних уявлень, ціннісних орієнтацій, елементів загальної культури. Певною мірою впливаючи на внутрішній світ дитини, мистецтво залучає її до людських емоцій, виховує здатність орієнтуватися в навколишньому житті, пробуджує сприйнятливність прекрасного, стимулює розвиток образного мислення, асоціативної пам'яті, елементів художньої уяви. Стаючи зв'язкою для ідей та почуттів, спільною мовою для різних видів мистецтва, воно олюднює інші сфери пізнання дитини, збагачує її духовне життя.

«Введення» мистецтва до внутрішнього світу учня спеціальної школи як результат розуміння художнього образу має спиратися на створення емоційного контакту з творами, що сприймаються, на вдосконалення навичок аналітико-синтетичної діяльності, а також на збагачення емоційно-особистісного досвіду школяра з урахуванням виховних, освітніх та коригувальних аспектів, закладених у самому змісті мистецтва. Окрім того, взаємодія зорових, рухових, слухових та інших уявлень спричинює розширення й поглиблення змістового компоненту художньо-практичної діяльності.

Стрижневою ідеєю корекційно-розвивальних занять, (або факультативного курсу), є принцип цілісності, який

полягає в одночасному охопленні спільних елементів художньої мови мистецтв, оскільки характерною рисою дитячої творчості є синкретизм – органічне поєднання різних видів мистецтва в одній художній дії (за Л.Виготським). Адже всі види мистецтва споріднені між собою і взаємозв'язок між ними означає як встановлення внутрішніх зв'язків між живописом, музикою, літературою тощо, так і знаходження зв'язку між цими видами мистецтва й життям.

У спеціальній школі доцільним є звернення до художнього синтезу, оскільки більшість учнів з інтелектуальними порушеннями не виявляють схильності до окремих мистецьких видів, хоча цікавляться художньою творчістю загалом. Розвиток художнього синтезу значно збільшує можливості художнього пізнання в розумово відсталих учнів, розвиває асоціативні уявлення, коригує процеси розуміння взаємозв'язку різновидів мистецтва. Впливаючи на органи чуття цих дітей різноманітністю фарб, звуків, словесних інтонацій тощо, синтез мистецтв викликає в них різноманітність прояву емоційно-особистісного ставлення, яке надалі за допомогою педагога аналізується, порівнюється, зіставляється з уже засвоєними уявленнями та почуттями. Це сприяє інтенсифікації процесу естетичного розвитку, справляє корекційно-розвитковий вплив на емоційну та інтелектуальну сфери особистості.

Підвалиною використання художнього синтезу корекційно-розвиткової програми «Світ мистецтва» є цілісність сприймання навколишнього світу та творів мистецтва, що забезпечує ефективний розвиток і корекцію особистісних здібностей та потреб школярів, оскільки кожен із видів мистецтва має свою «мову» (звуко-інтонаційну, візуальну, рухо-пластичну), і вступаючи у взаємодію з іншими видами, не дублює їх, а доповнює та збагачує новими засобами виразності, чим поглиблює пізнавальні, виховні та корекційні можливості художніх творів, посилює їх вплив на загальний розвиток особистості. Поєднання елементів мистецтв у процесі художнього сприймання певного витвору (музики, поезії, живопису, вистави тощо) вимагає цілісного його бачення, результатом якого є цілісне й осмислене сприймання художнього образу як єдності виражальних засобів і задуму автора; наявності уміння не лише проаналізувати художній твір, але й висловити своє ставлення, адекватно мотивувати його, дати емоційно-особистісну, морально-естетичну оцінку твору.

Усвідомлений таким чином художній образ має узагальнений характер, розкриває різні істотні ознаки й відносини в їх внутрішньому необхідному зв'язку. Окрім того, залучення учнів до практичної художньої діяльності сприяє розвитку в них естетичної спостережливості, елементів уяви, фантазії, образного мислення, підвищує самостійність інтелектуальної діяльності, формує вміння відтворювати враження від одного виду мистецтва в другому (наприклад, ілюстрування, словотворчість), виховує впевненість у власних силах, інтерес до занять мистецтвом.

Корекційно-розвивальну програму (інтегрований факультативний курс) «Світ мистецтва» для 6 – 9-х класів спеціальних шкіл розроблено та структуровано за такими напрямками естетичного розвитку школярів:

1. *Потребово-мотиваційний* – формування інтересу й потреби спілкування з мистецтвом.
2. *Інформаційно-пізнавальний (когнітивний)* – активізація, корекція і спеціальна спрямованість інтелектуальної діяльності; систематизація та послідовне поглиблення елементарних художньо-естетичних знань і умінь (осягати замисел, закладений автором у творі мистецтва, виділяти в змісті художнього твору суттєві ознаки, розуміти значення основних засобів виразності, встановлювати логічні зв'язки між формою й змістом художнього образу).
3. *Почуттєво-аксіологічний* – розвиток елементів сенсорної культури (чуття кольору, форми, ритму, симетрії, пропорції, розмірів тощо; розрізнення тонкощів кольорових відтінків; відчуття інтонаційних відтінків мови й музики тощо); формування та розвиток здібності до естетичного переживання (співпереживання), адекватності проявів емоційних реакцій у процесі сприймання художніх творів; стимулювання емоційно-ціннісного ставлення до мистецтва; розвиток усвідомленості, адекватності та самостійності оцінних суджень.
4. *Дієво-практичний* – формування й удосконалення практичних умінь і навичок у різних видах практичної художньо-естетичної діяльності; залучення до активної діяльності щодо створення та збереження краси навколо себе й у самому собі; розвиток спостережливості, образного мислення, елементів уяви, самостійності в процесі вирішення практично-творчих завдань.

Орієнтовна тематична структура програми

6 клас. «Мистецтво відчувати, бачити й слухати» (35 год.).

7 клас. «Мистецтво навколо нас» (35 год.).

8 клас. «Образи природи та людини в мистецтві» (35 год.).

9 клас. «Пізнаємо культуру свого народу» (35 год.).

Потрібно пам'ятати, що підґрунтям усіх форм залучення до мистецтва є емоційне сприймання. Мистецтво може виконувати свою пізнавальну, виховну, корекційну роль лише тоді, коли учні навчаються усвідомлено відчувати його. У зв'язку із цим зміст програми 6-го класу вважаємо підготовчим етапом, спрямованим на збагачення й корекцію емоційно-перцептивного досвіду, активізацію чуттєво-емоційної сфери розумово відсталого учня з опорою на його особистий емоційний досвід, формування елементів логічного мислення за допомогою надбаного досвіду переживань і в тісному зв'язку з розвитком асоціативно-образного мислення (уяви, фантазії); створення пошукових ситуацій, що стимулюють прояви емоційного сприймання явищ мистецтва й дійсності та їх осмислення на ґрунті особистого досвіду школяра. На основі збагачення чуттєво-емоційного досвіду активізуються естетичні почуття. Їх взаємопроникнення й осмислення сприяють розвитку сприймання явищ мистецтва та дійсності як підґрунтя системи ціннісних відносин учня з навколишнім світом і самим собою.

Зміст програми у 7 – 8-му класах спрямований на активізацію, корекцію й спеціальне спрямування інтелектуальної діяльності розумово відсталих школярів і реалізується шляхом включення до процесу емоційно-почуттєвого сприймання творів мистецтва поглибленого осмислення та розуміння змісту й форми художнього образу на основі застосування відповідних прийомів розумової діяльності. Провідною умовою цієї роботи має бути спрямованість пізнавальної діяльності на розуміння художнього змісту твору мистецтва через сприймання його внутрішньої форми, знаходження, упізнавання й усвідомлення єдності виражальних засобів і встановлення зв'язків між наявними властивостями твору із задумом автора, між різними видами мистецтва (музикою, літературою, образотворчим мистецтвом тощо). Взаємодія різних видів мистецтв викликає в учнів різноманітність прояву емоційно-особистісного ставлення, яке потім аналізується, порівнюється з уже засвоєними уявленнями та почуттями.

Основною метою курсу в 9-му класі є поглиблення особистісної мотивації й поступове зростання рівня самостійності розумово відсталих учнів. Акцент зроблено на забезпечення стійкої пізнавальної зацікавленості як прояву спрямованості особистості й самостійності школярів у процесі художньо-естетичної діяльності, цілісне й осмислене сприймання художнього образу як єдності виражальних засобів, уміння не лише провести аналіз твору мистецтва, але й висловити своє ставлення, мотивувати його, дати емоційно-особистісну оцінку. Усвідомлений учнями художній образ повинен мати узагальнений характер, розкривати різні істотні характеристики й відносини в їх внутрішньому необхідному зв'язку.

Програмою передбачено активне впровадження різних форм діяльності учнів, а саме: пізнавальної, практичної художньо-творчої, оцінної у вербальних та невербальних варіантах – на ґрунті інтегрування різних видів мистецтва. Сутність полягає в тому, щоб навчити школярів бачити красу навколишньої дійсності, сформувані в них свідоме естетичне ставлення до людини, мистецтва, природи рідного краю, тобто привернути увагу, зацікавити, захопити, примусити відчувати й захотіти пізнавати цю красу та відтворювати на елементарному художньо-естетичному рівні.

Ефективність залучення різних видів мистецтва полягає не в їх кількості, а в доцільності застосування, що обумовлюється дотриманням низки вимог: важливо зберегти специфіку кожного виду мистецтва, форму його художнього вираження; проводячи паралелі між різними видами мистецтв, не слід перетворювати один з них в ілюстрацію до іншого, наприклад, картину як ілюстрацію до літературного твору або музики; учень при цьому має бути не просто пасивним об'єктом естетичного впливу, а активним його учасником.

Програма органічно поєднує сприймання й оцінку естетичних цінностей, розвиток на цій основі власної естетичної діяльності та елементів творчості. У цьому зв'язку дуже важливо, щоб вчитель чітко усвідомлював необхідність застосування спеціальних прийомів активізації, упорядкування, спрямування, підкріплення пізнавальної діяльності школярів, виклику й закріплення в них адекватних емоційних реакцій, мотивованих естетичних і моральних суджень-оцінок, розвитку самостійності творчої діяльності тощо.

Програмою передбачається систематизоване, цілеспрямоване, послідовне та планомірне поглиблення знань і уявлень про такі види мистецтва:

1. Образотворче мистецтво: 1) живопис (пейзаж, натюрморт, портрет, жанрова картина); 2) графіка (книжкова, силуетна, анімаційна, плакат); 3) скульптура (кругла, рельєфна, декоративна, анімалістична, портретна); 4) декоративно-ужиткове мистецтво (писанкарство, витинанки, кераміка, народні іграшки, розпис, народне малярство, дизайн); 5) архітектура (народна, житлова, промислова, громадська).
2. Музика (народна, класична, сучасна).
3. Література (фольклор, поезія, проза).
4. Театр (сценографія, ляльковий).
5. Хореографія (класична, народна, сучасна).
6. Художня фотографія (пейзаж, натюрморт, портрет, жанрова).
7. Кіно (анімаційне, художнє, відео), телебачення (передачі різної тематики).
8. Народознавство як комплексне поєднання різних видів мистецтв у синкретичних формах народних традицій, обрядів, звичаїв та свят (відповідно до фенологічного розподілу за циклами «Весна», «Літо», «Осінь», «Зима»).

Таким чином, у нашій авторській концепції передбачено залучення до навчально-виховного процесу поряд із домінуючими видами мистецтва (музичним та візуальним) елементів синтетичних видів мистецтв – хореографічного, театрального, екранних. Основу творчих завдань складають синтез музики й літератури, образотворчого мистецтва, театру, кіномистецтва. У доборі дидактичного матеріалу особливе місце посідають українські твори мистецтва, особливо декоративно-ужиткового, які мають багатогранні виховні можливості і є ефективним засобом формування національної свідомості учнів на основі збагачення уявлень про культурно-історичні надбання українського народу, його традиції та звичаї. Саме у творах народного мистецтва яскраво відображено загальнолюдські цінності з їхнім гуманістичним зарядом, етичні, естетичні, художні цінності. У Національній державній комплексній програмі естетичного виховання (авт. І.Зязюн, О.Семашко) підкреслюється, що народне мистецтво має сприяти усвідомленню

школярами своєї самоцінності, відповідальності за збереження матеріальних і духовних надбань свого народу, формуванню в них гуманістичних ідеалів.

Корекційно-розвивальні заняття з курсу «Світ мистецтва» розглядаються автором не просто як уроки, що збагачують учнів специфічними знаннями з основ мистецтва та деякими елементарними художньо-практичними вміннями, а як уроки, що формують дитину, надають їй духовного досвіду життя у світі прекрасного.

Мета курсу – через актуалізацію та активізацію особистого емоційного, візуального та побутового досвіду розумово відсталих учнів захопити їх мистецтвом, зробити заняття цікавими, радісними, динамічними, щоб в учнів з'явилося бажання брати участь в інсценівках, у хоровому співі, танцях, організації вистав і т. ін. Емоційність таких уроків є запорукою та стимулом для підтримання стійкого пізнавального інтересу й активного свідомого оволодіння художньо-естетичними знаннями й вміннями. Так звана «психологічна установка» на сприймання мистецтва повинна створюватися задовго до початку заняття, адже якщо мистецтво не веде до насолоди, воно «втрачає для дитини будь-який сенс, породжує ледарство думки» (А. Щербо).

Усі уроки мають гнучку структуру, наповнену різним змістом. Варто підкреслити, що певну частину кожного уроку вчитель має планувати самостійно, спираючись на знання індивідуальних особливостей учнів класу, загальні характеристики дітей. У зв'язку із цим значно зростають вимоги до художньо-педагогічної діяльності педагога, його професіоналізму, світогляду, культуротворчих здібностей й особистісних характеристик. «Мистецтво виховання мистецтвом» – надзвичайно складна й відповідальна педагогічна діяльність, яка має ґрунтуватися на гуманістичних началах, усвідомленні її творчого характеру й ролі у розвитку особистості розумово відсталої дитини. Яскраве, точне, інтонаційно багате мовлення, доброзичливий тон спілкування пробуджують в учнів позитивні емоції: почуття радості, задоволення, – зацікавлюють уроками мистецтва.

Види завдань у структурі інтегрованого уроку

Сутність інтегрованих уроків з мистецтва полягає передусім у тому, що вони створюють сприятливі умови для розвитку здатності сприймати й оцінювати сигнали естетичної інформації різнобічно, цілісно, емоційно, виявляти посилену самостійність й активність у різноманітних видах художньо-естетичної діяльності, тобто сприяють реалізації системно-цілісного підходу до змісту естетичної освіти учнів спеціальної школи. Говорячи про естетичний розвиток дітей засобами мистецтва, Л.Виготський підкреслював складність поставленої проблеми: «Дивитися й слухати, отримувати задоволення – це здається такою нескладною психологічною роботою, виконуючи яку абсолютно не відчуваємо необхідності ні в якому спеціальному навчанні. Між тим це й складає основну мету й завдання загального виховання» [10, с.244].

Інтегровані уроки курсу «Світ мистецтва» об'єднують блоки відомостей із різних навчальних предметів (образотворчого мистецтва, музики, читання) навколо однієї теми з метою інформаційного та емоційного збагачення сприймання, удосконалення аналітико-синтетичної діяльності мислення, розширення сфери чуттєвого пізнання учнів. Це дає змогу долати розрізненість, фрагментарність сприймання мистецтва та навколишньої дійсності, усвідомлено відчувати та адекватно оцінювати певне явище з різних боків, досягати його логічного та образно-емоційного пізнання в єдності.

Наприклад, вчитель, плануючи зміст уроку у 8-му класі з теми «Мовою мистецтва малюємо осінь», пропонує вірш Наталі Забіли «Жовтень», музичний твір П.Чайковського «Жовтень» з «Пір року», осінній пейзаж М. Бурачек «Золота осінь», пісню «Одягнула осінь» на сл. М. Пономаренка, муз. І. Островерхого. Засобами комплексного впливу музики, живопису та літератури в уяві школярів створюється цілісний художній образ осінньої природи. Зміст уроку, зінтегрований різними видами діяльності учнів (сприймання та аналіз художніх творів, їх порівняння, визначення виражальних можливостей різних видів мистецтва, складання словесного малюнку, хоровий спів), не порушує, а посилює атмосферу чуттєвого сприймання й прояву елементів творчості на доступному для учнів рівні.

Під час побудови інтегрованих уроків вчителю слід прагнути органічного поєднання різних видів діяльності, їх гармонії, з метою викликати адекватну емоційну реакцію учня, підтримати його пізнавальну активність, стимулювати самостійність у вирішенні завдань практично-творчого характеру.

Важливою педагогічною умовою, яка має забезпечити ефективність естетичного розвитку учнів на уроках мистецтва, є спеціальне педагогічне управління пізнавальною діяльністю з урізноманітненням дидактичних методів і прийомів, доцільним добром завдань. Активізацію, спрямування й корекцію розумової діяльності учнів варто провадити за допомогою використання різних типів навчально-пізнавальних завдань, що їх застосування максимально активізуватиме мислення та інші пізнавальні процеси школярів; включення учнів до діяльності, яка потребує аналізу сприйманого матеріалу з метою визначення в ньому головного, порівняння об'єктів за подібністю й відмінністю, виділення та узагальнення істотних ознак, знаходження спільного й відмінного, встановлення причинно-наслідкових зв'язків, критичної оцінки сприйманої інформації, вербалізації, відтворення образів уяви, переносу знань у нові умови і т. ін. Виконання такого роду завдань на матеріалі мистецтва сприяє актуалізації не лише інтелектуального, але й емоційного досвіду учнів.

До занять з курсу «Світ мистецтва» доцільно запроваджувати конструктивні і творчі практичні завдання, як-то:

- виразне читання вірша, оповідання; декламування вірша; виконання пісні; зіставлення з картиною;
- сприймання, аналіз та порівняння зразків різних видів мистецтва (вірша, музики, твору образотворчого мистецтва, кіномистецтва), що співпадають за загальним емоційним настроєм; знаходження спільного, відмінного; добір узагальнюючої назви до твору;
- сприймання двох живописних або поетичних творів, контрастних за настроєм; добір до них музики;
- хоровий спів з елементами танцю, танцювальні пісні-ігри;
- складання словесних, графічних, хореографічних малюнків, портретів за мотивами художніх творів;
- ілюстрування музичних, літературних творів;
- відгадування загадок, кросвордів; зіставлення тексту загадки з ілюстраціями, малюнками; пояснення змісту прислів'їв, приказок, народних прикмет;
- хореографічні вправи, пластично-рухові етюди, імпровізації у музичному супроводі;

- літературно-драматична композиція;
- виготовлення художніх виробів та колективних композицій (вишивок, малюнків, аплікацій, панно з природного матеріалу, виробів з глини тощо), тематичних альбомів; організація колективних виставок;
- виконання малюнку за мотивами тексту (пісні, вірша, оповідання, легенди, казки тощо);
- добір виразних мовних засобів у процесі бесіди, дидактичної гри, спостережень за природою, сприймання художнього твору;
- добір слів-синонімів, що визначають настрій героїв художнього твору;
- складання розповіді про героїв твору, про почуття, які вони переживають у цій ситуації; діалогів з героями;
- інсценізація фрагментів художніх творів з елементами імпровізації;
- доповнення казки, оповідання, розповіді;
- складання власної розповіді, усної картини за поданою назвою, за матеріалами пошукової діяльності .

Найголовніше – викликати та підтримати прояви творчої реакції розумово відсталих школярів, активізувати їхні пізнавальні можливості, досягти органічного поєднання змістового, емоційно-ціннісного та діяльнісного компонентів естетичного розвитку з урахуванням індивідуальних особливостей, здібностей, інтересів і потреб кожного учня.

ПІДГОТОВЧИЙ ЕТАП
6 клас
Мистецтво відчувати, бачити й слухати
35 годин (1 година на тиждень)

Пор №	К-сть год.	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи
ПЕРШИЙ СЕМЕСТР (17 ГОД.)				
1	1	Світ емоцій і почуттів. Емоційні стани. Особливості емоційних проявів.	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - має уявлення про поняття "настрій"; - за допомогою вчителя розпізнає відмінності основних емоційних станів; 	Активізація спостережливості, елементів творчої уяви, асоціативно-творчого мислення. Удосконалення умінь розпізнавати й використовувати різні мімічні засоби прояву емоційних станів, елементи виразних рухів (жест, поза).
2	2	Емоційний стан «радість». Характер мімічних і пантомімічних рухів.	<ul style="list-style-type: none"> - визначає емоційний стан іншої людини, виділяє в ньому головне; - виражає мімікою, жестами різні 	Збагачення уявлень про характерні особливості певних емоційних станів. Розвиток комунікативних умінь шляхом збагачення словника емоційною лексикою. Формування потреби в художньо-творчій

3	2	<p>Емоційний стан «смуток». Відображення його в міміці, русі. Виразальні засоби живопису.</p>	<p>емоції та почуття; - складає творчі портретні композиції за зразком; - імпровізує з передачею емоційного стану «радість»; - описує характерні особливості емоційних станів «смуток» і «радість»; - визначає основні виразальні засоби живописного твору; - осмислює єдність змісту й форми художнього твору; - висловлює свої враження від художнього твору; - зображує на аркуші паперу специфічні риси емоційних проявів;</p>	<p>самореалізації. Розвиток естетичного сприймання, емоційно-образної пам'яті. Удосконалення діалогічного мовлення з використанням мовленнєвих і немовленнєвих засобів комунікації. Вироблення емоційно-естетичного ставлення до дійсності та мистецтва.</p>
4	2	<p>Емоційний стан «страх». Музичний портрет. Емоційний стан в русі.</p>	<p>- за допомогою вчителя актуалізує знання про ознаки, якості, силу прояву емоційних станів; - аналізує виразальні можливості музичного твору (колективно, за допомогою вчителя); - на матеріалі музики визначає емоційний стан страху й передає</p>	<p>Збагачення й уточнення емоційного словника. Розвиток здатності висловлювати особисте ставлення до виразальних можливостей художніх творів, адекватно аргументуючи свої думки та оцінки.</p>

5	2	<p>Емоційні стани «сором'язливість», «ніяковість» й «сором». Характерні ознаки емоційних станів.</p>	<p>його в малюнку за допомогою кольорової гами;</p> <ul style="list-style-type: none"> - пояснює зміст прислів'їв та слів, вжитих у переносному значенні; - називає характерні ознаки емоційних станів «сором'язливість», «ніяковість» й «сором»; - за допомогою вчителя сприймає, аналізує, порівнює художні образи різних видів мистецтва; - імпровізує фрагменти художніх творів; - розповідає про емоційні стани на основі власних уявлень; 	<p>Виявлення й удосконалення в учнів пантомімічних здібностей.</p> <p>Розвиток образного сприймання живопису, художньо-естетичних інтересів.</p> <p>Формування навички розуміти емоційний стан іншого.</p>
6	2	<p>Емоційний стан «здивування». Характерні міміка, пантоміміка. Словесний та графічний малюнок.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - уміє передавати свій та чужий емоційні стани через їх називання та опис; - пояснює відмінності між емоційними станами; - визначає емоційний стан за зображеними рухами; - уміє пластично відтворювати характерні ознаки різних емоційних станів; 	<p>Розвиток зорово-моторної координації.</p> <p>Закріплення мімічних та пантомімічних навичок.</p> <p>Подолання фрагментарності уявлень про істотні ознаки певного емоційного стану.</p> <p>Удосконалення наочно-образного мислення на ґрунті аналізу, синтезу, порівняння, виділення та узагальнення істотних ознак певного емоційного стану, порівняння з власними почуттями.</p>
7	2	<p>Емоційний стан «злість».</p>		<p>Розвиток спостережливості, елементів</p>

		Хореографічний малюнок.		творчої уяви, збагачення естетичних почуттів. Відпрацювання умінь розуміти свій емоційний стан та розпізнавати почуття інших людей. Активізація словника шляхом правильного визначення емоційних станів.
8	2	Емоційні стани «огида», «зневага», «пихатість». Емоційно-образна характеристика казкових персонажів.	<ul style="list-style-type: none"> - долає фрагментарність уявлень про істотні ознаки певного емоційного стану (під керівництвом учителя); - пояснює емоційний зміст музики; - порівнює характерні особливості певного емоційного стану з іншим; - під проводом учителя складає хореографічні малюнки на ґрунті аналізу музичного твору; - творчо виконує графічні малюнки; - посилено відтворює емоційні стани різними художніми засобами; 	Збагачення емоційно-почуттєвої сфери, стимулювання художньо-образного мислення на основі відпрацювання вмінь розрізнити емоційні стани "огида", "зневага", "пихатість". Формування морально-естетичних ідеалів.
9	2	Емоційний стан «спокій». Коллективна композиція «Чарівний світ емоцій та почуттів».	<ul style="list-style-type: none"> - описує емоційні стани «огида», «зневага», «пихатість» у різних ситуаціях, зображує ці стани в музичному супроводі; - висловлює оцінні судження щодо поведінки, вчинків головних 	Удосконалення наочно-образної й емоційної пам'яті. Розвиток мислення на основі аналізу й порівняння фрагментів музичних творів.

			<p>героїв художніх творів;</p> <ul style="list-style-type: none"> - виділяє та узагальнює істотні ознаки певного емоційного стану, порівнює з власними почуттями; - визначає настрій музичних творів, контрастних за настроєм. 	<p>Вироблення емоційно-естетичного ставлення до дійсності та мистецтва.</p>
ДРУГИЙ СЕМЕСТР (18 ГОД.)				
10	2	<p>Емоційні можливості кольору. Кольорові асоціації. Настрій кольорових сполучень. Графічний портрет.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> - має уявлення про «настрій» кольору, його емоційно-образні можливості; - уміє визначати емоційні стани в художньому матеріалі та передавати їх різними кольорами в малюнку; - приймає участь у колективному оформленні тематичного альбому; 	<p>Збагачення уявлень про емоційні можливості кольору.</p> <p>Розвиток уміння передавати настрій через малюнок, створювати казкові образи.</p> <p>Формування самостійності під час виконання практичних робіт.</p>
11	2	<p>Настрій у живописі. Портретні герої, створені художниками-живописцями.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - має уявлення про колірну гаму в живописі; - використовує у вербальній 	<p>Збагачення емоційно-почуттєвої сфери, елементів творчої уяви.</p> <p>Подолання фрагментарності уявлень про художньо-образне зображення</p>

12	2	<p>Почуття, які передає музика. Характер і настрої музичних творів.</p>	<p>характеристиці кольорів емоційно-образні терміни (сумні, веселі, теплі, холодні і т. ін.);</p> <ul style="list-style-type: none"> - має уявлення про музику як процес відображення почуттів людини; - диференціює звуковий потік під час слухання музики; - відчуває виразність окремих елементів музичної мови; - відображає характер музики в рухових діях; 	<p>навколишньої дійсності, принципи створення гармонійних колірних співзвуч.</p> <p>Закріплення навичок уважного, вдумливого слухання музики та навколишніх звуків. Розширення уявлень про розмаїття світу звуків і його роль у житті людини. Активізація емоційного словника. Вироблення емоційно-естетичного ставлення до музики.</p>
13	1	<p>Колір музики. Музичний образ. Малювання тематичної композиції.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - описує емоційний стан і настрої певного за характером музичного образу; - посилено виражає характер музики в малюнку; - за допомогою вчителя інтерпретує музичний образ в усній розповіді; 	<p>Становлення цілісності, осмисленості сприймання. Розвиток здатності оцінювати та висловлювати особисте ставлення до виразальних засобів музичних творів, усвідомлено та адекватно аргументуючи свої оцінки. Відпрацювання вмінь передавати настрої музики через малюнок, створювати цілісний художній образ. Збагачення словникового запасу.</p>
14	1	<p>Поєднання почуттів у музиці й живописі. Живописні та музичні</p>		<p>Активізація естетичного сприймання</p>

15	1	<p>художні образи, спільні за темою.</p> <p>Музика й мистецтво слова. Спільне та відмінне у вербальному й музичному вираженнях художніх творів, наділених певними рисами характеру.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - аналізує зміст художнього матеріалу, описує деякі виражальні засоби; - висловлює найпростіші естетичні судження; - передає музичні образи під час інсценізації змісту музичного твору; - виявляє самостійність, доповнюючи казку на ґрунті додумування ситуації; - за допомогою вчителя аналізує зміст та виражальні засоби художніх творів, дає їм емоційно-образну характеристику; - застосовує основні засоби виразності у процесі відтворення художніх образів; 	<p>художніх образів у живописі та музиці. Поглиблення уявлень про зв'язок різних видів мистецтва. Розвиток усвідомленості та самостійності мислення на основі використання різних типів самостійних завдань.</p> <p>Розвиток емоційно-образної пам'яті, уміння відчувати виразність слова й музики. Збагачення уявлень і понять про характерні особливості виражальних засобів у мистецтві. Розвиток зв'язного усного мовлення на основі розширення словникового запасу. Виховання здатності оцінювати та висловлювати особистісне ставлення до виражальних засобів художніх творів, усвідомлено та адекватно аргументуючи свої оцінки.</p>
16	1	<p>Словесний, художній та музичний портрети. Характеристика казкових персонажів, створених письменником, композитором, режисером, художником.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - уміє визначати естетичні якості художнього образу за контрастністю 	<p>Збагачення емоційно-почуттєвої сфери. Формування уявлень про художньо-образне зображення персонажів казки, актуалізація знань про типи смислових відносин слів (контраст, подібність). Вироблення умінь застосовувати слова,</p>

17	1	<p>Різноманітність настроїв і почуттів у мистецтві. Твори мистецтва, спільні за характером і настроєм.</p>	<p>й подібністю;</p> <ul style="list-style-type: none"> - порівнює головні характеристики персонажів твору; - посилено передає настрої і характер героїв художнього твору в різних видах художньої творчості; - бережливо ставиться до творів мистецтва; - відчуває емоційний розвиток художнього образу; - усвідомлює роль засобів художньої виразності в різних видах мистецтва; 	<p>близькі чи протилежні за змістом (синоніми й антоніми), використовувати в мовленнєвих ситуаціях особистий досвід за допомогою усвідомлених слів емотивного значення.</p> <p>Розвиток здатності повноцінно сприймати та адекватно оцінювати художні твори.</p> <p>Поглиблення уявлень про виражальні засоби мистецтва.</p> <p>Активізація пізнавального інтересу та пізнавальної діяльності під час сприймання творів мистецтва та прекрасного в навколишньому світі з опорою на попередній досвід учня.</p>
18	2	<p>Настрій у природі. Порівняльна характеристика образу, створеного композитором і художником. Виразне виконання пісень. Живописне зображення природи.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - за допомогою вчителя визначає характер художніх творів, їх образний зміст; - виявляє інтерес до сприймання мистецьких творів з позиції їх художньо-естетичного освоєння; - проявляє емоційну чутливість до настрою образів природи в різні пори року; - знає про виражальні засоби живописного зображення певного 	<p>Розширення художньо-естетичного досвіду аналізувати зміст художнього матеріалу, описувати основні виражальні засоби, висловлювати найпростіші естетичні судження.</p> <p>Відпрацювання навичок уважного слухача й чутливого виконавця.</p> <p>Розвиток вмінь розпізнавати настрої у природних явищах., передавати свої враження за допомогою зв'язних висловлювань.</p>
19	2			

	<p>Власні почуття. Пластичні етюди. Виставка-галерея портретів.</p>	<p>емоційного стану природи (спокій, сум, тривога, спека, тощо);</p> <ul style="list-style-type: none"> - порівнює художній образ музичного і живописного творів; - емоційно виразно виконує пісні, пластичні рухи під музику; - уміє розпізнавати та аналізувати власні емоції та почуття; - визначає характерні особливості зовнішнього вигляду та внутрішнього світу людини. - за допомогою вчителя складає словесний та графічний портрети. 	<p>Активізація проявів експресивної міміки. Стимулювання цілісності, вибірковості, осмисленості та узагальненості сприймання. Конкретизація й поглиблення уявлень про особливості відображення емоційного стану людини.</p> <p>Удосконалення комунікативних умінь на основі складання речень як описового, так і пояснювального змісту.</p> <p>Формування естетичних смаків.</p>
--	--	--	--

ОСНОВНИЙ ЕТАП

7 клас

Мистецтво навколо нас

35 годин (1 година на тиждень)

Пор №	К-сть год.	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи
-------	------------	-----------------------------	----------------------------	---

ПЕРШИЙ СЕМЕСТР (17 ГОД.)				
1	1	<p>Про що говорить мистецтво. Роль мистецтва в житті суспільства. Зв'язок мистецтва з навколишньою дійсністю. Художній образ як основа мистецтва.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> - має уявлення про мистецтво; - розрізняє основні види мистецтва; - усвідомлює єдність змісту й форми в художніх творах; 	<p>Активізація емоційно-почуттєвої сфери. Збагачення уявлень про види, жанри і специфіку мистецтва. Формування естетичного ставлення до навколишньої дійсності й мистецтва.</p>
2	1	<p>Мова образотворчого мистецтва. Види й жанри образотворчого мистецтва. Специфіка художнього образу в образотворчому мистецтві.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - знає про особливості художньо-образної мови образотворчого мистецтва (живопис, графіка, скульптура, архітектура, народне декоративно-ужиткове мистецтво); - спостерігає емоційну тональність, настрої у творах образотворчого мистецтва; 	<p>Розвиток естетичного сприймання художніх образів образотворчого мистецтва. Збагачення уявлень про види й жанри образотворчого мистецтва. Конкретизація знань про різноманітні сфери діяльності митця: створення картин, скульптур, побутових речей. Формування потреби у спілкуванні з мистецтвом.</p>
3	1	<p>Як працює художник. Робочий процес художника. Творчість інших мистецьких професій (архітектора, скульптора тощо). Різноманітність</p>	<ul style="list-style-type: none"> - знає, що твір мистецтва – це результат діяльності художника; 	<p>Розвиток цілісності й осмисленості сприймання художнього образу як єдності виражальних засобів і задуму автора. Узагальнення та розширення знань про</p>

4	1	<p>матеріалів, інструментів і технік.</p> <p>Творчі професії (композитор, художник, письменник, режисер, актор, співак, хореограф тощо). Мистецька діяльність. Специфіка творчої діяльності митців. Зустріч із представниками творчих професій.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - визначає етапи процесу діяльності художника (задум, його розробка, вибір об'єктів, практичні дії); - має уявлення про залежність змісту художнього образу твору від настрою й задуму автора; - розрізняє техніки роботи митців різних напрямків; - знає назви творчих професій; - співвідносить специфічні особливості різних видів мистецтва з відповідними творчими професіями; - має уявлення про творчий процес різних видів мистецької діяльності; - встановлює подібність і відмінність різних видів мистецької діяльності; - має уявлення про елементарні закони кольорознавства, виражальні можливості кольору в 	<p>діяльність художника.</p> <p>Збагачення уявлень про твір образотворчого мистецтва як об'єкт пізнання, його виражальні можливості.</p> <p>Вироблення уміння висловлювати своє ставлення до творчості художника за допомогою зв'язних висловлювань.</p> <p>Розвиток стійкої пізнавальної зацікавленості як прояву естетичної спрямованості особистості.</p> <p>Поглиблення й розширення знань про специфіку різних видів творчих професій.</p> <p>Формування адекватного емоційно-особистісного ставлення до різних видів мистецтва.</p>
5	2	<p>Багатство барв у навколишньому світі та мистецтві. Колір у навколишньому світі. Виразальні можливості кольору.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - встановлює подібність і відмінність різних видів мистецької діяльності; - має уявлення про елементарні закони кольорознавства, виражальні можливості кольору в 	<p>Розвиток кольорочутливості ока, здатності до розпізнавання колірних станів середовища, емоційного сприймання навколишнього світу кольорів.</p> <p>Збагачення особистісного світовідчуття через взаємозв'язок музичного, поетичного й візуального сприймання.</p> <p>Вироблення вміння виражати свої почуття,</p>

6	2	<p>Декоративно-ужиткове мистецтво. Варіативність відображення художнього образу у декоративно-ужитковому мистецтві. Засоби художньої виразності. Створення декоративної композиції.</p>	<p>живописі; - аналізує, порівнює виражальні можливості кольору в мистецьких творах; - уміє використовувати колір для передавання своїх емоцій, певного стану, настрою; - має уявлення про історичні витоки українського декоративно-ужиткового мистецтва, його національні риси; - розрізняє основні види декоративно-ужиткового мистецтва; - уміє колективно планувати етапи виконання практичного завдання, контролювати практичні дії, оцінювати свою роботу та роботу інших учнів; - має уявлення про флористику як один із видів декоративно-ужиткового мистецтва; - знає найвідоміших</p>	<p>емоції, душевні переживання та думки мовою кольору. Розвиток естетичного ставлення до праці і творів народних майстрів. Відпрацювання вміння аналізувати художньо-образотворчі засоби народного мистецтва та відтворювати їх у власних роботах. Формування інтересу до українського народного мистецтва, поваги до культурної спадщини України, її традицій.</p>
7	2	<p>Мистецтво флористики. Особливості мистецтва флористики. Створення композиції з природного матеріалу. Організація виставки.</p>	<p>має уявлення про історичні витоки українського декоративно-ужиткового мистецтва, його національні риси; - розрізняє основні види декоративно-ужиткового мистецтва; - уміє колективно планувати етапи виконання практичного завдання, контролювати практичні дії, оцінювати свою роботу та роботу інших учнів; - має уявлення про флористику як один із видів декоративно-ужиткового мистецтва; - знає найвідоміших</p>	<p>емоції, душевні переживання та думки мовою кольору. Розвиток естетичного ставлення до праці і творів народних майстрів. Відпрацювання вміння аналізувати художньо-образотворчі засоби народного мистецтва та відтворювати їх у власних роботах. Формування інтересу до українського народного мистецтва, поваги до культурної спадщини України, її традицій. Розвиток наочно-образного й логічного мислення на основі сприймання і аналізу різних за формою об'єктів рослинного світу, порівняння їх складових частин за подібністю й відмінністю. Вироблення вміння виражати свої почуття та естетичні переживання від сприймання прекрасного в навколишньому світі, давати оцінні судження. Відпрацювання композиційних навичок у</p>

8	2	<p>Мистецтво дизайну. Особливості та специфіка дизайну. Кваліфікаційні якості дизайнера ландшафтів, садівника, модельєра, пасічника, озеленювальника та інших професій, пов'язаних з естетичним оформленням у побуті.</p>	<p>художників-флористів України;</p> <ul style="list-style-type: none"> - визначає послідовність виконання композиції із природного матеріалу у картинах художників-флористів; - свідомо застосовує прийоми формоутворення для вирішення декоративного художнього образу; 	<p>процесі виконання практичної роботи.</p> <p>Розвиток мислення на основі аналізу предметів та об'єктів навколишньої дійсності, порівняння зовнішньої форми предметів побуту з їх внутрішнім змістом і призначенням.</p> <p>Становлення здатності адекватно оцінювати красу предметів побуту.</p>
9	1	<p>Світ наших речей. Сучасна мода. Культура зовнішнього вигляду людини. Одяг як одна з характеристик культури людини. Моделювання різних стилів одягу.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - має уявлення про дизайн як мистецтво створювати красу навколо людини; - знає назви дизайнерських професій та їх практичне призначення; - самостійно порівнює предмети дизайну, знаходить спільне з елементами природи; 	<p>Формування культури зовнішнього вигляду людини на засадах краси й доцільності, почуття стильової єдності одягу.</p> <p>Розвиток мислення шляхом аналізу й порівняння істотних ознак макетів різних стилів одягу.</p> <p>Посилення позитивної мотивації художньо-творчої діяльності.</p> <p>Розвиток особистого ціннісного ставлення до мистецьких професій.</p>
10	2		<ul style="list-style-type: none"> - аналізує види одягу залежно від сезону; - уміє підібрати одяг відповідно до його призначення; - називає етапи виготовлення 	<p>Створення умов для розвитку естетичних</p>

11	2	<p>Книга – твій друг і супутник. Виразальні засоби книжкової графіки. Особливості художнього оформлення книг. Виконання макету книжки.</p> <p>Гармонія скульптури. Пластичний образ у скульптурі. Виразальні засоби скульптури. Види скульптури. Скульптура і живопис, спільне та відмінне. Організація колективної фотовиставки.</p>	<p>виробів із тканини (шиття) або з ниток (в'язання);</p> <ul style="list-style-type: none"> - створює елементарні ескізи різних стилів одягу, враховуючи гармонію кольоросполучень; - має уявлення про головні ознаки графіки (у порівнянні з живописом) та основні засоби графічної виразності; - знає загальні правила оформлення книг; - самостійно виконує графічний малюнок з урахуванням прийомів і способів організації лінійних композицій; - знає основні закономірності та провідні художні засоби розкриття змісту й форми у творах скульптури; - знає особливості деяких матеріалів, які використовують у скульптурі (бронза, мармур, дерево, граніт, фарфор); - уміє помічати виразність 	<p>почуттів, любові до прекрасного.</p> <p>Поглиблення загальних уявлень про книжкову графіку та виразальні засоби малюнка.</p> <p>Збагачення словникового запасу відповідною термінологічною лексикою.</p> <p>Розвиток уміння оперувати відомими художніми образами під час створення нових.</p> <p>Виховання бережливого ставлення до книг.</p> <p>Розширення уявлень про мистецтво скульптури, послідовність роботи скульптора.</p> <p>Поглиблення знань щодо пропорційних особливостей будови людини.</p> <p>Удосконалення прийомів розумової діяльності на основі аналізу, порівняння та узагальнення істотних ознак живопису і скульптури.</p> <p>Розвиток особистісних якостей: наполегливості, уміння працювати самостійно й у колективі.</p>
12	3			

	<p>Архітектура як частина культури народу. Особливості різновидів архітектури. Специфіка зображення архітектурних будівель і закритого простору – інтер'єру. Взаємозв'язок архітектури з природним середовищем. Живопис та архітектура. Архітектурні пам'ятники м. Києва. Церковні храми. Мистецтво на вулицях рідного міста. Моделювання з паперу власних образотворчих інтерпретацій.</p>	<p>скульптурних форм; - аналізує предмет щодо його розмірів, пропорцій, конструкції; - виділяє характерні відмінності різних видів образотворчого мистецтва; - має загальні уявлення про архітектуру як будівельне мистецтво, взаємозв'язок архітектури з природним середовищем та призначенням; - має уявлення про історичний розвиток українського мистецтва архітектури; - уміє провести простий аналіз архітектурної споруди, демонструючи знання підвалин образотворчого мистецтва; - добирає поетичні та музичні твори за темою; - висловлює оцінні судження про особливості мистецтва архітектури певних історичних епох.</p>	<p>Розширення уявлень про архітектуру як мистецтво проектування й будівництва споруд. Збагачення знань щодо закономірностей побудови реальної форми предметів. Формування елементарних знань про ландшафтну архітектуру. Розвиток естетичного смаку, здатності висловлювати адекватні оцінні судження. Активізація інтересу до архітектурних пам'ятників рідного краю.</p>
--	--	---	--

ДРУГИЙ СЕМЕСТР (18 ГОД.)				
13	5	<p>Музика мого народу. Жанрові особливості народних пісень. Народні музичні інструменти. Характеристика діяльності народних музикантів. Виразне виконання українських пісень.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> - має уявлення про основні жанрові особливості народних пісень; - знає назви деяких народних музичних інструментів (кобза, домра, сопілка, волинка, гітара, балалайка та ін.); - усвідомлює єдність змісту й форми народних музичних творів; - за допомогою вчителя вміє порівнювати характерні ознаки виражальних засобів творів різних видів мистецтва, спільних за темою; 	<p>Актуалізація знань про музичне мистецтво й пісенний тип музики.</p> <p>Розширення уявлень про народну музику, види народних пісень, їх роль і місце у житті людей, про спосіб передачі і збереження музичного фольклору.</p> <p>Стимулювання відчуття краси народної музики. Виховання любові й поваги до традицій українського народу.</p>
14	2	<p>Український фольклор. Характеру різних жанрів народної творчості. Виразне виконання фрагментів народних творів. Виконання творчих вправ.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - має уявлення про характерні відмінності різних жанрів фольклору; - усвідомлює роль усної творчості в житті українського 	<p>Поглиблення свідомих художньо-естетичних знань про влучність, точність, красу усної творчості рідного народу.</p> <p>Активізація пізнавального інтересу до мистецтва слова, наочно-образного та логічного мислення, образної пам'яті.</p> <p>Розвиток зв'язного усного мовлення на</p>

15	1	<p>У світі казки чарівної. Емоційно-образна характеристика казкових персонажів, вираження власного ставлення до них. Спільне та відмінне в зображенні музичних та художніх портретів.</p>	<p>народу;</p> <ul style="list-style-type: none"> - пояснює зміст прислів'їв, приказок тощо; - виявляє інтерес і бере участь у виконавській діяльності; - знає особливості народної та авторської казки; - визначає інтонаційно - характерні риси казкових образів у процесі сприймання живописних і музичних творів; - адекватно висловлює власне ставлення до того чи іншого героя казки; - вміє порівнювати художньо-образні виражальні засоби у різних видах мистецтва; 	<p>ґрунті розширення словникового запасу, удосконалення вмінь аналізувати зміст художнього матеріалу, описувати деякі виражальні засоби, висловлювати найпростіші естетичні судження.</p> <p>Виховання поваги до української мови, історії рідного краю, його культури.</p> <p>Збагачення знань про народну та авторську казку.</p> <p>Активізація естетичних суджень на основі встановлення взаємозв'язків мистецтв у процесі передачі авторського задуму, оцінювання мотивів вчинків казкових героїв.</p> <p>Розвиток елементів уяви, фантазії, уміння відтворювати в художніх образах характерні особливості злих і добрих персонажів за мотивами українських та російських казок.</p> <p>Виховання естетичної потреби у спілкуванні з мистецтвом.</p>
16	3	<p>Мистецтво театру. Особливості театрального мистецтва, його</p>	<ul style="list-style-type: none"> - приймає активну участь у виконанні художньо-творчих 	<p>Збагачення уявлень про театральне мистецтво, його види.</p>

17	2	<p>образна мова. Театр як синтез мистецтва. Правила поведінки в театрі. Театральна афіша. Ляльковий театр. Петрушкова лялька. Інтерпретація подій у ляльковій виставі. Характеристика слухового, візуального та пластичного ладу.</p> <p>Мова танцю. Хореографічне мистецтво. Особливості ритмізації і пластичності рухів у хореографії. Мистецтво балету. Життя і творчість видатного композитора П.Чайковського. Художньо-образні виражальні засоби у літературі, музиці, хореографії (на прикладі казки Е.Гофмана «Лускунчик»).</p>	<p>завдань з елементами драматизації.</p> <ul style="list-style-type: none"> - має уявлення про театральне мистецтво, його види. - знає про ляльковий театр, мистецтво створення іграшок для лялькового театру; - усвідомлює та описує деякі засоби виразності театального мистецтва; - уміє емоційно виразно інсценувати діалоги героїв літературних творів у музичному супроводі; - висловлює власне ставлення до творів театального мистецтва; - має уявлення про танець як процес відображення почуттів, настроїв, думок людини в їх динаміці і пластиці; - знає види танцювального мистецтва (народні танці, бальні класичні танці, балет, пісню- 	<p>Формування знань про особливості мови театального мистецтва.</p> <p>Розвиток здібностей до оволодіння елементами соціальної культури.</p> <p>Вироблення вміння передавати виразні особливості художнього твору засобами драматизації.</p> <p>Виховання естетичного інтересу до театального мистецтва.</p> <p>Становлення емоційності музичного сприймання.</p> <p>Збагачення уявлень про мистецтво танцю, його види.</p> <p>Відпрацювання умінь сприймати авторську позицію шляхом проникнення до світу художніх образів, добирати елементарні виразні мовні засоби під час побудови розповідей.</p>
----	---	---	---	---

18	1	<p>Цирк. Циркове мистецтво, його зображувальні засоби. Музика в цирку. Пластична імпровізація в цирковому дійстві. Відображення в цирковому мистецтві гумору та його різновидів (комічні образи). Виконання сюжетної композиції «Веселий (сумний) клоун».</p>	<p>танець тощо);</p> <ul style="list-style-type: none"> - усвідомлює емоційно-смісловий задум танцювальної композиції; - уміє висловлювати своє розуміння пластичного образу; - передає характерний настрій художнього образу у пластичному етюді; - має уявлення про циркове мистецтво, його виражальність та зображувальність; 	<p>Розвиток пізнавальної, емоційно-чуттєвої сфер на ґрунті збагачення уявлень про циркове мистецтво, засоби його виразності. Удосконалення мислення шляхом формування вмінь критично оцінювати інформацію, що сприймається. Відпрацювання усвідомленості власних дій в процесі виконання сюжетної композиції.</p>
19	1	<p>Кіномистецтво. Кіно як вираження життєвих ситуацій у акторській грі. Художній фільм і мультфільм. Виразальні засоби художнього фільму та анімації. Музика в кіномистецтві.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - знає назви професій у цирковому мистецтві та їх призначення (акробат, дресирувальник, фокусник, клоун, жонглер, еквілібрист, гімнаст тощо); - відтворює комічні образи у пластиці та малюнку; - має уявлення про специфіку кіномистецтва; 	<p>Розвиток елементів творчої уяви через сприймання художніх образів творів кіномистецтва, використання прийому «входження» в картину. Становлення усвідомленості, критичності та самостійності мислення шляхом відпрацювання здатності оцінювати й висловлювати особистісне ставлення до виразальних засобів творів кіномистецтва, усвідомлено та адекватно аргументуючи свої оцінки.</p>
20	1		<ul style="list-style-type: none"> - усвідомлює, що кіномистецтво не може існувати без музики й 	<p>Розвиток пізнавального інтересу та</p>

21	1	<p>Художня фотографія. Багатоманітність виражальних можливостей фотографії. Особливості статичної та динамічної композиції. Портрет. Основні засоби посилення художнього образу в художній фотографії. Комп'ютерна графіка. Колективна виставка фотографій.</p>	<p>літератури; - порівнює особливості художнього фільму й мультфільму; - наводить приклади улюблених кінофільмів, мультфільмів, - характеризує головних героїв та оцінює їхні дії; - має уявлення про художню фотографію як мистецтво, її головні характеристики; - усвідомлює деякі способи передачі пропорцій, форми, об'єму, кольору в художній фотографії;</p>	<p>пізнавальної активності під час сприймання творів і виробів візуального мистецтва та прекрасного в навколишньому світі з опорою на попередній досвід учня. Збагачення запасу знань про види візуального мистецтва, особливості виражальних засобів, специфіку професії художників, які працюють у різних видах мистецтва.</p>
22	1	<p>Музеї мистецтва. Найвідоміші музеї мистецтва України. Пам'ятники української та світової культури. Культурні пам'ятники нашого міста (села).</p>	<p>- відчуває внутрішній зв'язок між змістом фотографії та задумом автора; - висловлює власне ставлення до художніх і графічних виробів; - уміє колективно художньо оформляти виставку за певною темою; - має уявлення про призначення музеїв мистецтва;</p>	<p>Закріплення адекватних емоційних реакцій, мотивованих естетичних суджень-оцінок у процесі ознайомлення з пам'ятниками української культури. Збагачення знань про мистецтво українського народу, а також інших народів світу. Виховання поваги до культурних цінностей.</p>

23	1	<p>Сучасна українська музична культура. Види сучасної музики, її зв'язок з сучасним життям. Характер і настрої різних сучасних музичних творів. Розрізнення звучання музичних інструментів. Виконання пісень з різними інтонаціями.</p> <p>Взаємодія мистецтв. Засоби виразності в різних видах мистецтва. Вікторина «Що ти знаєш про мистецтво?».</p>	<ul style="list-style-type: none"> - знає назви найвідоміших музеїв мистецтва України і музеїв рідного краю; - виявляє свідоме бажання відвідувати пам'ятники української культури; - бережливо ставиться до творів і виробів мистецтва; - має уявлення про сучасну українську музичну культуру та її роль і місце у житті суспільства; - знає про творчість відомих сучасних українських виконавців; - виразно передає через спів певний настрій; - має уявлення про специфіку і взаємодію різних видів мистецтва; - визначає різноманітність способів вираження людських почуттів і ставлень до навколишньої дійсності; 	<p>Конкретизація знань про пісню як музичний жанр та її будову, про композиторську музичну творчість і виконавське мистецтво як види людської діяльності.</p> <p>Удосконалення вмінь висловлювати найпростіші естетичні судження на основі аналізу ролі автора та виконавця у житті музичного твору.</p> <p>Виховання культури слухання музики.</p> <p>Поглиблення уявлень про зв'язок різних видів мистецтва.</p> <p>Відпрацювання навичок свідомого естетичного сприймання художнього образу у творах мистецтва, їх художньої мови, образного ладу на рівні почуттів і мислення.</p> <p>Формування художньо-естетичного світогляду.</p>
----	---	--	---	---

			- емоційно відгукується на прояви прекрасного в оточуючій дійсності, предметному світі, творах мистецтва.	
--	--	--	---	--

8 клас

**Образи природи та людини у мистецтві
35 годин (1 година на тиждень)**

ПОР №	К-СТЬ ГОД.	ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ	НАВЧАЛЬНІ ДОСЯГНЕННЯ УЧНІВ	СПРЯМОВАНІСТЬ КОРЕКЦІЙНО-РОЗВИТКОВОЇ РОБОТИ
ПЕРШИЙ СЕМЕСТР (17 ГОД.)				
1	2	Любіть Україну, всім серцем любіть! Відображення теми у художньому творі різними виражальними засобами. Виразне виконання поетичних, музичних	Учень: - виявляє інтерес до культури українського народу; - усвідомлює єдність змісту й форми в художніх творах; - уміє посильно виражати свої	Розширення знань і уявлень про самобутність українського народу, його ставлення до життя, до людей, до рідної природи. Розвиток уміння бачити й відчувати красу

2	2	<p>творів. Створення графічної або живописної композиції за тематикою.</p> <p>Природа – це казка, яку треба читати серцем. Прекрасне й потворне в природному докїллі. Краса природи в творах мистецтва. Природні форми в образотворчому мистецтві. Поезія пейзажу.</p>	<p>враження від навколишньої дійсності;</p> <p>- уміє оформлювати тематичну виставку малюнків;</p> <p>- знає про зв'язок мистецтва слова, музики й живопису;</p> <p>- самостійно спостерігає прекрасне в природному докїллі;</p> <p>- за допомогою вчителя визначає способи художнього вираження людських почуттів до природи;</p> <p>- виразно виконує пісні з музичним супроводом;</p>	<p>рідної Батьківщини на ґрунті усвідомлення багатства способів художнього вираження людських почуттів до світу української культури.</p> <p>Виховання любові до рідного міста (села), бажання зробити його кращим.</p> <p>Розвиток образного мислення, уяви, уміння добирати мовні засоби під час побудови розповідей.</p> <p>Посилення мотивації евристичної діяльності і поглиблення свідомості засвоєння художньо-естетичних знань.</p> <p>Формування переконання в потребі берегти і примножувати природні багатства своєї землі.</p>
3	2	<p>Мовою мистецтва малюємо осїнь. Передача виразності художнього образу в літературі, музиці, образотворчому мистецтві. Виразальні можливості різних видів мистецтва..</p>	<p>- знає про різноманїття й виразність кольорів у творах мистецтва, пов'язаних із відображенням явищ навколишньої дійсності;</p> <p>- за допомогою вчителя аналізує, порівнює засоби виразності у різних видах</p>	<p>Розвиток уваги, спостережливості, логічного мислення.</p> <p>Поглиблення знань про особливості художньо-образної мови різних видів мистецтва.</p> <p>Вироблення мовних навичок, умінь фіксувати наслідки спостережень за докїллям, влучно добирати слова, порівняння, ознаки природних явищ,</p>

4	2	<p>Народні святині – земляця і пшениця. Музичні, поетичні, візуальні твори, спільні за тематикою. Виразне декламування віршів та виконання пісень.</p>	<p>мистецтва;</p> <ul style="list-style-type: none"> - виразно декламує вірші; - уміє складати твори-описи за уявою; - характеризує деякі естетичні якості природних явищ в у творах мистецтва та навколишній дійсності; - визначає авторський задум у живописних та музичних творах; - співає пісні, виразно передаючи їх емоційний зміст; 	<p>послідовно викладати думки. Виховання любові до природи.</p> <p>Розвиток уміння бачити й відчувати красу рідної природи. Збагачення уявлень про живописність, музичність і поетичність художнього образу в мистецьких творах. Активізація мислення на основі відпрацювання вмінь обґрунтовувати оцінні судження. Формування шанобливого ставлення до традицій українського народу.</p>
5	2	<p>Дивовижний світ тварин. Зміст і виразальні засоби художніх творів, спільних за тематикою. Пластична виразність і декоративна насиченість силуетної форми в образотворчому мистецтві. Творчість Марії Приймаченко. Живописний, словесний і хореографічний портрет образу тварини.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - має уявлення про засоби створення авторської характеристики художнього образу у живописі та музиці; - визначає характер музичних інтонацій; - використовує основні засоби художньої виразності під час інсценізації вірша; 	<p>Розширення уявлень про єдність змісту й форми в художніх творах, взаємодію різних видів мистецтва. Розвиток мислення на основі аналізу наочно сприйнятого матеріалу, порівняння об'єктів за подібністю й відмінністю, встановлення наочно видимих зв'язків і відношень. Формування вміння передавати різними засобами особливості пластики, найхарактерніші пози тварин у русі. Виховання художньо-естетичного ставлення</p>

6	2	<p>Комічні образи у мистецтві. Емоційно-образна характеристика комічного у творах мистецтва..</p>	<ul style="list-style-type: none"> - пластично й мімічно відтворює образи тварин; - має уявлення про домінуючу роль мажору, танцювальності, світлих тембрів у музиці та яскравих, теплих кольорів у живописі за відтворення веселих, смішних, комічних образів; 	<p>до дійсності й мистецтва.</p> <p>Поглиблення уявлень про категорію «комічне» шляхом відображення в мистецтві гумору та його різновидів.</p> <p>Розвиток мислення на основі порівняння комічних і трагічних образів-характерів у різних видах мистецтва, засобів їх художнього втілення.</p> <p>Стимулювання естетичного співпереживання художнього образу.</p>
7	3	<p>Відображення доброти, вірності, благородства у творах мистецтва. Уявлення про красу людини. Краса і цінність життя. Естетична цінність тем доброти й вірності.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - аналізує комічні образи, створені композитором та художником; - емоційно виразно передає веселий, жартівливий настрій музичного образу під час співу; - має уявлення про співдружність мистецтв; - має уявлення про особливості художньо-образного відображення ідеалів людини (доброти, вірності тощо); - характеризує основні риси 	<p>Відпрацювання елементів уяви й фантазії у процесі відтворення художніх образів.</p> <p>Розвиток пізнавальної самостійності шляхом поступового скорочення педагогічної допомоги.</p> <p>Розширення уявлень про категорії «прекрасне», «піднесене» шляхом відображення в мистецтві духовного світу людини, її ідеалів і почуттів.</p> <p>Формування морально-естетичних ідеалів.</p>

8	2	<p>Мистецтво розповідає про зиму. Передача виразності художнього образу в літературі, музиці, образотворчому мистецтві. Створення графічної композиції на основі прослуханого музичного твору.</p>	<p>художнього образу, висловлює власне ставлення;</p> <ul style="list-style-type: none"> - за допомогою вчителя добирає засоби виразності у процесі інсценізації фрагментів художнього твору; - має уявлення про широкі можливості втілення емоційно-сміслового задуму різними художніми засобами; - характеризує розмаїття кольорової зимової гами у ході ознайомлення з творами художників-пейзажистів; - визначає співзвучність подібних за тематикою мистецьких творів; - використовує образні слова під час колективного складання опису зими; - графічно відтворює зміст і настрій музичного твору через усвідомлення гармонійного поєднання кольору й мелодії. 	<p>Розвиток спостережливості, елементів образної уяви, уміння передавати побачене створеним художнім виробом.</p> <p>Поглиблення уявлень про живописність, музичність і поетичність образу в його художньому вирішенні на основі аналізу й порівняння творів різних видів мистецтва подібної тематики.</p> <p>Виховання любові до багатства і краси природи.</p>
---	---	---	---	--

ДРУГИЙ СЕМЕСТР (18 ГОД.)

9	2	<p>Чарівні й фантастичні образи в мистецтві. Емоційно-образна характеристика чарівних образів, створених письменником, композитором, художником, скульптором, архітектором. Характеристика фантастичних персонажів. Спільне й відмінне в зображенні реальних та фантастичних образів. Гра «Знайди героя за описом».</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> - порівнює образи-характери в різних видах мистецтва; - складає опис героїв і впізнає їх за описом, зробленим іншими; - використовує деякі виразні засоби мовлення, передаючи свої враження; 	<p>Розвиток естетичного сприймання, елементів творчої уяви, фантазії. Розширення уявлень про відображення в мистецтві світу фантастики і пригод, осмислення змістової і формальної організації твору. Збагачення словника емоційно насиченою лексикою, що допомагає передати настрій і основні риси чарівного образу.</p>
10	1	<p>Героїчні образи в українському мистецтві. Різноманітність засобів художньої виразності. Складання міні-твору.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - має уявлення про героїчні образи в українському мистецтві; - виявляє позитивний інтерес до культури і традицій українського народу; - письмово викладає результати своїх спостережень, почуття й думки, висловлює найпростіші морально-естетичні судження щодо образів людини в музиці та візуальному мистецтві. 	<p>Розвиток сприймання та вираження свідомого ставлення до героїчних образів у мистецтві. Розширення уявлень про деякі особливості художньо-образного відображення духовного світу людини, її почуттів, ідеалів: благородства, доброти, патріотизму тощо. Удосконалення вмінь використовувати засоби художньої виразності для характеристики героїчного образу. Формування морально-естетичних ідеалів.</p>

11	2	<p>Коса – дівоча краса. Відображення теми жіночої краси у творах мистецтва.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - має уявлення про українські традиції жіночої краси; - розрізняє художні твори за жанровими ознаками; - встановлює зв'язок між наявними властивостями художнього твору і задумом автора; - мотивує істотними ознаками власне ставлення до образу жінки в музиці, візуальному мистецтві, поезії твору, надає йому морально-естетичну оцінку; 	<p>Розвиток здатності усвідомлювати особливості образного відображення жіночої краси у творах мистецтва.</p> <p>Формування естетичного ставлення до зовнішнього та внутрішнього світу людини в їх гармонійній єдності.</p> <p>Відпрацювання активності і творчої самостійності.</p>
12	1	<p>Тарас Шевченко буде жити, поки на землі житимуть люди. Поетичні та живописні твори Т.Шевченка. Конкурс із декламування віршів.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - знає про життя і творчість Т. Шевченка; - усвідомлює тематичну спрямованість творів поета; - уміє самостійно підготуватися до виразного читання; - виражає власне бачення основних рис поета; 	<p>Розвиток образної пам'яті, інтересу до мистецтва художнього слова.</p> <p>Розширення уявлень про красу, неповторність, чарівність Шевченкового слова, значення творчості Т.Шевченка для українського народу.</p> <p>Виховання любові й шани до народного поета.</p>
13	2	<p>Із семи криниць водиця. Краса</p>	<ul style="list-style-type: none"> - виділяє в художньому образі 	<p>Активізація пізнавального інтересу та пізнавальної активності під час сприймання творів мистецтва.</p>

14	2	<p>природи в творах мистецтва. «Пейзажі настрою» у живописі та музиці. Художньо-образні можливості колориту.</p> <p>Поети, художники, композитори про весну. Емоційно-образна характеристика весняних перевтілень у процесі ознайомлення з творами мистецтва. Порівняння кольорової гама ранньої весни та весни в розквіті. Створення образу весни за допомогою зображальних засобів.</p>	<p>деякі істотні сторони і відносини в їх внутрішньому зв'язку;</p> <ul style="list-style-type: none"> - визначає колорит живописної картини; - проявляє активність і самостійність у роботі з творами мистецтва; - уміє продовжити казку за початком на ґрунті набутого досвіду; <p>має уявлення про українські традиції святкування приходу весни;</p> <ul style="list-style-type: none"> - порівнює зміст та основні елементи виразності картини з іншими художніми творами та життєвим досвідом; 	<p>Поглиблення знань про особливості мови різних мистецтв.</p> <p>Розвиток уміння пластично імпровізувати різні музичні інтонації.</p> <p>Виховання любові і поваги до світу природи. Розвиток спостережливості, усного образного мовлення, елементів творчої уяви. Поглиблення свідомості знань про основні засоби виразності в музичному та живописному пейзажах на основі активізації логічного мислення.</p> <p>Формування вміння обґрунтовувати естетичну оцінку навколишнього світу та мистецтва істотними ознаками.</p> <p>Виховання любові до природи.</p>
15	2	<p>Квіти України. Зображення квітів у творах мистецтва, Інценізація «Свята квітів».</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ілюструє свій настрій, викликаний картинами природи; - самостійно добирає спільні за 	<p>Розвиток сприймання, зорової пам'яті, уяви, почуття пропорційності, форми й кольору під час зображення квітів.</p> <p>Розширення уявлень про співзвучність мистецтва слова, музики й живопису.</p> <p>Формування уміння передавати думки й</p>

16	1	<p>Подорож до царини краси Катерини Білокур. . Гармонійне поєднання мелодії, тембру, лінії, кольору у картинах К. Білокур.</p>	<p>характером і настроєм твори різних видів мистецтва, пояснює свій вибір;</p> <ul style="list-style-type: none"> - передає в хореографічному та графічному малюнках власні думки й почуття; - уміє виразно відтворити образ квітки (спів, декламація); - знає про творчість К.Білокур; - виявляє авторську позицію щодо зображеного; - добирає образні слова, вислови, описуючи красу, чарівність і поетичність квітів К.Білокур; 	<p>почуття засобами слова, кольору, пластики. Виховання естетичного інтересу до навколишньої дійсності і мистецтва.</p> <p>Поглиблення знань про творчість українських художників.</p> <p>Розширення художніх уявлень через осмислення й оцінку конструктивного та смислового компонентів творів живопису в їх системній єдності.</p>
17	2	<p>Батьківська пісня. Порівняльна характеристика художнього образу, створеного автором. Задум автора.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - самостійно добирає музичний матеріал до картини, аргументовано пояснює свій вибір; - знає правила поведінки і взаємин у сім'ї; 	<p>Розширення уявлень про правила культури поведінки і взаємин у сім'ї.</p> <p>Розвиток уміння сприймати, усвідомлювати зміст та виразні засоби живопису, музики, поезії на основі логічних висновків і узагальнень.</p> <p>Виховання любові, чуйного ставлення до батьків, уміння цінувати їхню працю.</p>
18	2		<ul style="list-style-type: none"> - порівнює художні образи, створені композитором, поетом, художником; 	<p>Відпрацювання умінь усвідомлювати зміст художнього матеріалу, висловлювати свої почуття, мотивувати їх суттєвими ознаками,</p>

19	1	<p>Святе слово – рідна мати. Тема материнської любові й доброти як одна з найважливіших тем у світовому мистецтві взагалі та українському зокрема на прикладі візуальних, музичних, літературних творів. Інсценізація святкового привітання для мам.</p> <p>Ой, літчко, літо, квітами повіто... Художньо-образна характеристика розмаїття кольорової гами літа. Звучання музики в картинах пейзажистів.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - виражає свої почуття у виконавській діяльності (спів, декламація, образотворча діяльність); - має уявлення про культуру людських почуттів; - користується планом під час складання усного опису; - добирає образні слова й вислови до характеристики образу матері; - добирає певну емоційну кольорову гамму у процесі виконання портретної композиції; - самостійно пояснює назву художнього твору; - передає в усних та графічних малюнках за уявою характерні особливості літнього пейзажу. 	<p>застосовувати засоби виразності для відтворення художніх образів.</p> <p>Виховання почуття любові та поваги до жінки-матері.</p> <p>Розширення уявлень про здатність мистецтва відображати явища природи, її настрій і характер.</p> <p>Розвиток усвідомленості та самостійності мислення на основі аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення суттєвих ознак природних явищ, встановлення логічних зв'язків, оцінки сприйнятого художнього матеріалу.</p> <p>Виховання потреби берегти й примножувати природні багатства своєї землі.</p>
----	---	---	--	---

ЗАКЛЮЧНИЙ ЕТАП

9 клас

**Пізнаємо культуру свого народу
35 годин (1 година на тиждень)**

Пор №	К-сть год.	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи
ПЕРШИЙ СЕМЕСТР (17 ГОД.)				
1	2	З чого починається Батьківщина. Національні традиції українського народу Створення тематичного альбому для шкільного музею «Фарбами Україну малюю мою».	Учень: - має уявлення про ціннісні орієнтації українського народу; - поважно ставиться до історії і традицій рідної Батьківщини; - посилено добирає матеріал до тематичного альбому (фотографії, вірші, оповідання, статті тощо);	Поглиблення знань про історію й національні традиції України. Стимулювання емоційно-ціннісного ставлення до українського народу. Виховання почуття любові до Батьківщини, національної свідомості, розуміння своєї причетності до долі України.
2	1	України мова барвінкова. Живописна функція мовних засобів.	- має уявлення про красу й неповторність рідної української мови та її значення в людському суспільстві;	Розвиток відчуття краси рідного слова – української мови. Вироблення вмінь вживати виразні мовні засоби під час складання речень, зіставляти мовні явища, порівнювати, узагальнювати,

3	3	<p>Державні символи України. Зміст державних символів, виділення характерних національних ознак. Образність художнього втілення національної символіки.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - вживає виразні мовні засоби у процесі складання словесних малюнків; - поважно ставиться до рідної мови; - має уявлення про державні символи України (герб, прапор, гімн); - виразно виконує вірші, пісні, присвячені Україні та її символам; 	<p>виділяти головне. Формування поважного ставлення до української мови.</p> <p>Відпрацювання спостережливості, емоційно-образної пам'яті, збагачення чуттєвого досвіду. Розвиток зв'язного усного мовлення на основі збагачення словникового запасу, відпрацювання навичок виразного декламування. Формування естетичного ставлення до навколишнього світу, любові до рідної землі.</p>
4	2	<p>Народні символи України. Рослинні символи. Тваринні символи. Відображення народної символіки у творах декоративного мистецтва.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - знає про традиційні народні символи (рослинні – верба, калина тощо; тваринні – кінь, лелека, соловей та ін.); - має уявлення про національні особливості українського мистецтва, відображення в його творах народної символіки; - проявляє усвідомлену потребу виразити свої сили в 	<p>Поглиблення уявлень про народні символи України, знань про українське народне мистецтво, що відображає національні традиції. Удосконалення мислення на основі аналізу й порівняння сприйнятого матеріалу, встановлення логічних зв'язків і відношень. Активізація естетичного інтересу до народної творчості, прагнення приймати активну участь у практичній художньо-естетичній діяльності.</p>
5	1	<p>Українські обереги. Краса народних</p>	<ul style="list-style-type: none"> - проявляє усвідомлену потребу виразити свої сили в 	

		<p>обрядів та традицій. Особливості емоційного впливу музичних творів на людину. Специфіка використання різних символічних знаків-образів у виготовленні оберегів.</p>	<p>практичній естетичній діяльності;</p> <ul style="list-style-type: none"> - знає про українські обереги, повагу до них українського народу; - уміє підготувати доповідь з теми уроку; - пояснює зміст прислів'їв, народних прикмет, приказок; 	<p>Розвиток естетичного сприймання на ґрунті усвідомлення багатства способів художнього вираження почуттів українського народу до багатогранного світу національної культури.</p> <p>Становлення читацьких інтересів шляхом відпрацювання вмінь самостійно працювати з літературою, добирати матеріал до теми уроку.</p> <p>Відпрацювання адекватного емоційно-естетичного ставлення до народних звичаїв.</p>
6	1	<p>Українська хата і сучасне житло. Краса повсякденного життя. Зв'язок часів в народному мистецтві. Витоки сучасних народних промислів. Предмети промислів у сучасному побуті. Символи та обереги нашого дому.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - проявляє інтерес до історії краю, відчуття гордості за талановитих людей, які жили і живуть на нашій землі; - порівнює сприйнятий художній матеріал за конструкцією, формою, декором; 	<p>Розвиток емоційно-образної пам'яті, мислення, зв'язного усного мовлення на основі формування умінь аналізувати, порівнювати, узагальнювати сприйнятий художній матеріал.</p> <p>Розширення уявлень про традиції українського народу.</p>
7	1	<p>Ой, у лузі червона калина. Народна символіка, її зв'язок з національними традиціями. Традиційні символи в українському мистецтві. Гра-конкурс «Назви гарні слова про калину».</p>	<ul style="list-style-type: none"> - знає про народні звичаї, пов'язані з калиною; - висловлюючись усно, виражає власні почуття, аргументує свої судження; 	<p>Збагачення естетичних почуттів.</p> <p>Активізація мислення шляхом відпрацювання вмінь виділяти та узагальнювати істотні ознаки художнього образу, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, відокремлювати суттєві ознаки від несуттєвих.</p> <p>Розвиток зв'язного усного мовлення на ґрунті</p>

8	2		<ul style="list-style-type: none"> - виразно виконує народні пісні; 	<p>формування вмінь складати усні творчо-самостійні висловлювання.</p>
9	1	<p>Вишивка як вид народного мистецтва. Звичай та обряди, пов'язані з вишиванками. Кольори природи на вишиванках. Коломийки про вишиванки. Практична робота «Візерунок на скатертині».</p>	<ul style="list-style-type: none"> - знає про красу українських вишиванок, багатство кольорів, орнаментів; - пояснює різноманітність вишивок та їх національні особливості; - у практичній роботі створює образ певного характеру за задумом; 	<p>Удосконалення пізнавальної активності й самостійності.</p> <p>Збагачення знань про давній вид декоративно-ужиткового мистецтва – вишивку.</p> <p>Розвиток комунікативної функції мовлення (діалогічне мовлення з використанням мовленнєвих і немовленнєвих засобів комунікації, монологічне мовлення – розповідь про етапи виконання вишивки, аналіз учнівських робіт тощо).</p>
10	2	<p>Рушник в обрядах та житті українського народу. Відображення ритму в народному мистецтві. Емоційні можливості кольору. Організація виставки рушників. Малювання орнаменту до рушника.</p> <p>Розшите сонцем народне вбрання. Український національний костюм. Узгодженість деталей одягу з декором. Цілісність форми.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - знає про народні звичаї, обряди, пов'язані з рушником; - порівнює вишивки, побудовані на ритмізації декоративного орнаменту; - уміє добирати кольори для орнаменту відповідно до попереднього задуму; 	<p>Поглиблення уявлень про народні традиції та обряди, їх естетичне оформлення.</p> <p>Розвиток самостійності виконання художньо-образотворчих завдань.</p> <p>Виховання емоційно-естетичного ставлення до мистецтва українського народу.</p> <p>Поглиблення знань про український національний костюм як витвір мистецтва, що відбиває світоглядні особливості українського</p>

11	2	<p>Українські народні обряди. Традиції зимових свят. Вертеп. Характеристика персонажів вертепного дійства. Супровод народних інструментів.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - називає деталі жіночого та чоловічого національного одягу та їх призначення; - порівнює деякі етнографічні відмінності українського національного костюма; - пояснює необхідність взаємозв'язку частин в єдиному цілому; - визначає основний настрій і задум автора живописного твору; - знає про традиції і обряди зимових свят; - визначає характер і настрої народних колядок та щедрівок, виразно їх виконує; - уміє імпровізувати різні музичні та поетичні інтонації у процесі розігрування сценок зимових обрядів. 	<p>народу.</p> <p>Розвиток пізнавального інтересу до українських народних традицій, до минулого нашого народу, його звичаїв.</p> <p>Формування поваги до праці народних майстрів і розуміння народного мистецтва, особливостей його символіки.</p> <p>Виховання естетичних смаків.</p> <p>Розвиток емоційно-образної пам'яті на основі відтворення художнього матеріалу.</p> <p>Розширення уявлень про звичаї та обряди українського народу, їх естетичне оформлення.</p> <p>Відпрацювання виконавських умінь і навичок, елементів творчості в процесі інсценізації фрагментів вертепного дійства.</p>
ДРУГИЙ СЕМЕСТР (18 ГОД.)				
			<i>Учень:</i>	

12	2	<p>Витинанкові мотиви. Атрибути новорічно-різдвяних свят. Стилізація форм живої природи в декоративних композиціях. Тематична витинанка. Ритмічні співвідношення елементів орнаменту різних форм.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - знає про витинанку, як вид народного декоративно-ужиткового мистецтва, різноманіття її форм, візерунків, способи виготовлення, практичне застосування; - має уявлення про традиції, звичаї, пов'язані з витинанкою; - володіє навичками виготовлення витинанок; 	<p>Поглиблення знань про українське декоративно-ужиткове мистецтво – витинанку, оберегові символи у витинанках, різноманітність форм і візерунків витинанок.</p> <p>Розвиток умінь відтворювати особливості форми й розміру витинанки.</p> <p>Виховання естетичного смаку, поваги до народних традицій.</p>
13	2	<p>Краса й виразність форм українських декоративних керамічних виробів. Національні особливості українського гончарства. Зразки керамічних виробів. Традиційні образи в українському декоративно-ужитковому мистецтві. Створення об'ємно-пластичної композиції.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - має уявлення про мистецтво художньої кераміки, історію виникнення гончарства та його розвиток в Україні; - знає способи роботи з глиною; - володіє навичками ліплення з глини різноманітного посуду; 	<p>Удосконалення відчуття зв'язку форми, призначення й декоративного оздоблення предметів українського народного мистецтва.</p> <p>Відпрацювання просторової уяви, фантазії, навичок роботи з глиною.</p> <p>Розвиток мовлення в процесі обговорення сюжету композиції, коментування практичних дій, оцінки власного виробу і робіт інших учнів.</p>
14	1	<p>Народна іграшка. Художньо-творча спадщина різних регіонів України. Прийоми виготовлення об'ємних виробів. Ліплення іграшки з подальшим декором за мотивами</p>	<ul style="list-style-type: none"> - знає про історію виникнення та розвитку мистецтва народної іграшки; 	<p>Розвиток відчуття ритму, гармонії через застосування попередньої переробки реальних форм в декоративні.</p> <p>Поглиблення знань про характерні особливості опішнянської, косівської, васильківської іграшок, про пластичність, виразність і</p>

15	1	<p>українського розпису. Виставка учнівських робіт.</p> <p>Мистецтво ткання й килимарства в Україні. Кольори природи на тканих і килимових виробих. Гра «Назви виріб і опиши його». Прислів'я та приказки про народні ремесла. Зустріч із майстрами ткання.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - має уявлення про зв'язок образів народної іграшки з тематикою і характером народних казок; - розрізняє характерні особливості опішнянської, косівської, васильківської іграшок; - висловлює власні думки про вироби, які сподобались, мотивовано їх аргументує; - має уявлення про мистецтво ткання й килимарства, призначення і використання тканих і килимових виробів; - знає про особливості символіки й кольоросполучення в мистецтві ткання; - характеризує виразні засоби (форма, композиційне рішення, орнамент, колір тощо), застосовуючи термінологію декоративного мистецтва; 	<p>декоративність народної іграшки.</p> <p>Виховання поваги до праці народних майстрів і розуміння краси народного декоративно-прикладного мистецтва.</p> <p>Корекція естетичного сприймання на основі розвитку емоційної чутливості та розширення художніх уявлень через осмислення й оцінку змісту й виражальних засобів твору декоративного мистецтва.</p> <p>Збагачення знань про мистецтво ткацтва й килимарства.</p> <p>Удосконалення вміння обґрунтовувати естетичну оцінку тканих і килимових виробів істотними ознаками.</p>
16	2	<p>Фольклорні та художні твори про народні ремесла. Зразки народної мудрості про народні ремесла. Твори художньої літератури про ремесла. Відвідування краєзнавчого музею.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - характеризує виразні засоби (форма, композиційне рішення, орнамент, колір тощо), застосовуючи термінологію декоративного мистецтва; 	<p>Активізація емоційно-образної пам'яті, творчої уяви на основі запам'ятовування художніх образів у мистецтві.</p> <p>Корекція пізнавальної спрямованості на встановлення функціональних зв'язків між різними видами мистецтва.</p> <p>Виховання поваги й бережливого ставлення до</p>

17	2	<p>Організація шкільного куточка народних ремесел.</p> <p>Берегиня з глибини століть – українська народна писанка Оздоблення писанок. Літературно-драматична композиція. Створення ескізів орнаментів для писанки.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - має уявлення про зв'язок народних мелодій та ритмів з орнаментальними мотивами; - уміє аналізувати завдання й самостійно добирати фольклорний та поетичний матеріал до теми; - виявляє інтерес до різних видів народних ремесел; - знає про писанкарство як вид народного декоративно-ужиткового мистецтва, різноманіття форм, візерунків писанки, способи її виготовлення; - аналізує історичну символіку писанок; - за допомогою вчителя вміє інсценувати український народний обряд; - визначає в зображенні символічні та орнаментальні засоби передачі настрою; 	<p>творів народних майстрів.</p> <p>Розвиток пам'яті, фантазії, самостійності виконання практичних художньо-творчих завдань, уміння висловлювати оцінні судження до творів народного мистецтва.</p> <p>Поглиблення уявлень про звичаї та обряди святкування Великодня, про писанкарство на Україні.</p> <p>Виховання почуття прекрасного, поваги й шани до традицій українського народу.</p>
18	1	<p>Великодні дзвони. Традиційні звичаї святкування Великодня. Обрядові пісні – гаївки, веснянки.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - за допомогою вчителя вміє інсценувати український народний обряд; - визначає в зображенні символічні та орнаментальні засоби передачі настрою; 	<p>Розширення знань про звичаї та обряди святкування Великодня.</p> <p>Розвиток уміння розрізняти види музичного та візуального українського фольклору.</p> <p>Зміцнення почуттів любові до традицій рідного народу, усвідомлення себе спадкоємцем й продовжувачем його духовних надбань.</p>

19	2	<p>Чарівний світ Петриківки. Твори народних майстрів Т.Пати, І.Скляра та ін. Прийоми петриківського розпису. Колективне виконання панно.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - знає про традиції святкування Великодня; - виразно співає веснянки, передаючи їх настрій і характер; 	<p>Розширення знань про декоративний народний розпис.</p> <p>Розвиток уміння аналізувати та відтворювати візерунки з елементів петриківського розпису, використовуючи такі мазки, як «гребінчик», «зернятко», «горішок» та «перехідний мазок».</p> <p>Виховання інтересу до народного мистецтва, почуття любові до рідної землі.</p>
20	2	<p>Традиційні народні свята. Зв'язок народних свят із трудовими процесами, сезоном сільських робіт. Народні свята й релігія. Народне свято – синтез усіх мистецтв.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - знає про характерні особливості петриківського декоративного розпису; - на конкретних прикладах аналізує технічні прийоми виконання елементів розпису; - володіє деякими елементами техніки петриківського розпису; 	<p>Активізація естетичних і моральних почуттів на основі їх взаємопроникнення й осмислення.</p> <p>Розширення уявлень про традиційні народні свята.</p> <p>Розвиток мислення на ґрунті формування вмінь узагальнювати суттєві ознаки, диференціювати суттєве та несуттєве, встановлювати логічні зв'язки.</p> <p>Відпрацювання емоційно-естетичного ставлення до народних свят і традицій.</p>
21	1		<ul style="list-style-type: none"> - знає назви народних свят, історію їх виникнення, традиції; 	<p>Збагачення знань про історію та культуру своєї Вітчизни.</p>

22	2	<p>Україно, ясен мій цвіте. Комплексне поєднання природи з художньо-організованим довкіллям.</p> <p>Чарівний світ мистецтва. Узагальнення матеріалу за рік. Виставка кращих творчих робіт за весь рік «Наш мистецький вернісаж».</p>	<ul style="list-style-type: none"> - має уявлення про роль різних видів мистецтва під час оформлення і проведення свята; - у формі словесного відгуку виражає своє ставлення до народного свята, мотивує його, дає емоційно-особистісну, морально-естетичну оцінку; - на конкретних прикладах пояснює роль виражальних засобів у створенні художнього образу (певного стану, настрою, характеру тощо); - уміє передати в інсценізації емоційно-смісловий задум твору; - вказує характерні ознаки кожного виду мистецтва й відмінності між ними; - посилено висловлює свої відчуття та естетичні переживання, застосовуючи мистецьку термінологію, 	<p>Розвиток інтелектуальної самостійності через формування вмінь оцінювати красу рідного краю, передавати свої думки, почуття, настрої мовою мистецтва.</p> <p>Відпрацювання свідомого естетичного ставлення до культури свого народу.</p> <p>Корекція сприймання явищ мистецтва й дійсності як основи системи ціннісних відносин до навколишнього світу й самого себе.</p> <p>Поглиблення свідомості й повноти художньо-естетичних знань.</p> <p>Розвиток особистісних якостей: працелюбності, охайності, уміння працювати в колективі.</p>
----	---	--	---	--

			<p>особистісне ставлення до художнього твору мотивує істотними ознаками;</p> <p>- уміє разом з іншими учнями оцінити результати праці.</p>	
--	--	--	--	--